МАНДРІВНА МУЗЕЙНА ВИСТАВКА

ЧОРНОБИЛЬ.

Те, що лишається.

Люди. Речі. Пам’ять.

КАТАЛОГ ЕКСПОЗИЦІЇ / УКРАЇНСЬКЕ ВИДАННЯ / 2026

Однієї дати замало.

26 квітня 1986 року аварія на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС змінила життя багатьох людей. У виставці поруч опиняються захисний одяг, прилади, паперові свідчення й авторські роботи. Кожна річ додає до цієї дати людський вимір.

Цей каталог веде від особистої речі до великої історії: від робочого столу й захисного спорядження - до документів, мистецтва, Арки та життя зони відчуження.

На сторінках збережено образи експозицій, створені для сайту музею. Фото оригінальних предметів, документальні знімки та виставкові візуалізації мають окремі підписи.

Маршрут каталогом.

04 Сім напрямів колекції

06 Кабінет професора Шаховцова

08 Тривожна валіза

10 Предмети робочого столу

12 Захист. Людина.

14 ДП-5В: виміряти невидиме

16 Від Місяця до реактора

18 КрАЗ: кабіна як захист

20 Парад, який приймала смерть

22 П’єр Карден. «Ніколи знову»

24 Посуд зі знаком станції

26 Остання ніч Прип’яті

28 Мистецтво і звук

30 Світло, полотно й аромат

32 «Чорнобильська Мадонна»

34 Графітовий блок

36 Копія кнопки АЗ-5

38 Медалі та монети

40 Славутич і пам’ять про станцію

42 Колекційні випуски

44 «Укриття» й Арка

46 Прип’ять після відселення

48 Жива природа зони

50 Арка: удар 14 лютого 2025 року

52 «Серце Чорнобиля»

54 Порушена рівновага

56 Листи: міжнародний і людський вимір

58 Штаб і дослідження

60 Історичні фотографії

62 Марія Примаченко

64 Петро Ємець

66 Документи визнання

68 Роковини на поштовому конверті

70 Пам’ять і відродження

72 Голос суспільства

74 Джерела й підписи

75 Виставка в дорозі

Серед експонатів музею

Сім напрямів колекції - від особистих документів до речей, створених для захисту. Тут можна побачити її масштаб. Далі ми покажемо кілька предметів зблизька.

01 / Міжнародне визнання та ядерна безпека

Листи Альберта Гора й АЕС «Фукусіма», перепустки та нагороди академіка Олександра Ключникова, документи професора Валерія Шаховцова, монтажний болт Арки із сертифікатом.

02 / Нумізматика та фалеристика

Пам’ятні медалі ЧАЕС і Славутича, срібні випуски з діамантами та рубінами, монети НБУ із фауною зони, монета Ніуе та нові колекційні надходження.

03 / 1986 рік і побут ліквідації

Газети й журнали, порцеляновий посуд з емблемою ЧАЕС, талони на спецхарчування, пляшки мінеральної води та вина - речі щоденного життя поруч із великою подією.

Відомості про склад колекції подано за матеріалами музею.

04 / Радіаційний захист

Дозиметричні прилади, костюми Л-1 та ОЗК, саморобні свинцеві обладунки «дахових котів». У центрі розповіді - людина, яка працювала поруч із невидимою небезпекою.

05 / Мультимедіа та інтерактив

Документальні фільми, платівки «Звуки Чорнобиля» і копія кнопки АЗ-5. Каталог продовжується на сайті: QR-коди відкривають відео й звукові матеріали.

06 / Культурна спадщина

Репродукція «Чорнобильської Мадонни» з автографом Івана Марчука, роботи Петра Ємця та Юлії Чемерис, фотографії й друковані видання про відселені села.

07 / Сучасна війна і пам’ять

Концептуальна діорама «Серце Чорнобиля», фрагменти безпілотника та авторська інсталяція. Художня мова поєднує пам’ять про катастрофу із сучасними загрозами.

Почнімо з людей.
Хроніка 1986 року з медіатеки Суспільного: працівники станції, ліквідатори, шахтарі.

01 / ОПЕРАТИВНИЙ ШТАБ

Кабінет професора Шаховцова

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

Меморіальна реконструкція робочого місця Валерія Шаховцова, керівника оперативного штабу ЧАЕС від Академії наук УРСР. На одному столі - документи, карта, зв’язок і прилади.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Плакат про евакуацію

У центрі стоїть плакат «Действия населения при эвакуации». Його схеми переводять велику надзвичайну подію у прості дії, які люди мали зрозуміти й виконати.

Посвідчення і особисті речі

Невелике посвідчення повертає історії конкретне ім’я. Музейний паспорт визначає посвідчення ліквідатора Валерія Шаховцова та його особисті речі як оригінальні предмети експозиції.

Тривожна валіза

Позаду друкарської машинки - відкритий дипломат. На окремій сторінці покажемо валізу зблизька: аптечку, документи, гроші, ощадкнижку, облігації та партквиток.

Документи і машинка

Друкарська машинка, аркуші та папки показують щоденну роботу штабу: записувати, звіряти й передавати інформацію. Поруч із вимірюваннями завжди були слова на папері.

Карта і фототехніка

Карта Київщини й камера на передньому плані поєднують два погляди на місцевість. Паспорт експозиції також описує макет спеціального фотоапарата для зйомки з вертольота Мі-8.

Зв’язок і прилади

Праворуч - польовий телефон та вимірювальне спорядження. У паспорті названо телефон ТА-57, радіометр і пристрій для заряджання дозиметрів ІД-7 (ЗД-5).

02 / ОСОБИСТІ РЕЧІ

Тривожна валіза

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

У відкритому дипломатові поруч опинилися речі різного призначення: документи, аптечка, гроші, ощадкнижка, облігації та партквиток. Разом вони складають портрет епохи, коли службові обов’язки й особисте життя вміщалися в одну валізу.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Аптечка та інструкція

Помаранчевий футляр містить індивідуальні засоби, розкладені по пронумерованих гніздах. Окремий аркуш пояснює порядок їх застосування. На виставці можна роздивитися сам футляр, а не лише його силует у валізі.

Документи, які беруть із собою

Паспорт, військовий квиток, ощадкнижка та інші посвідчення лежать поруч. Кожна книжечка мала власне призначення; разом вони показують, скільки паперу супроводжувало людину в радянському повсякденні.

Гроші, ощадкнижка, облігації

Купюри, ощадкнижка й державні облігації - різні форми заощаджень, зібрані в одному місці. На фото видно і паперові гроші, і облігації державної внутрішньої позики.

Партквиток на столі

Партійний квиток у цій композиції - символ радянської службової відповідальності. Вислів «покласти партквиток на стіл» означав особисто відповідати за невиконане доручення. Його червона обкладинка говорить про тиск часу не менш виразно, ніж наказ на папері.

Предмети валізи. Студійна візуалізація за фото колекції.

03 / ПРЕДМЕТИ РОБОЧОГО СТОЛУ

Те, що лежало на столі

Фото предметів колекції з матеріалів музею.

Документи, карти, прилади й речі повсякденного користування. Не кожен предмет є особистою річчю професора.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Документи й особисті речі

Перепустка до закритої зони, обкладинка з дозиметром і дорожній несесер нагадують, скільки буденного супроводжувало роботу в зоні. Показана перепустка - окремий предмет колекції, виданий іншій людині.

Камера і карти

Фотоапарат «Зеніт TTL» і карти дають два масштаби погляду: деталь у кадрі та місце на великій схемі. На знімку саме цей фотоапарат; його не слід плутати з іншими камерами, згаданими в історії експозиції.

Прилади вимірювання

Комплект індивідуальних дозиметрів ІД-1, зарядний пристрій ЗД-6, радіометрична лінійка РЛ-1 та радіометр «Прип’ять» показані окремо. Кожен має своє призначення; знімки дозволяють розгледіти шкали, футляри й інструкцію.

Час і світло

Секундомір «Агат» і кабінетна лампа - невеликі, але промовисті предмети робочого столу. На сторінці їх можна розглянути без поспіху.

Фотоапарат «Зеніт TTL». Фото предмета колекції.

04 / РАДІАЦІЙНИЙ ЗАХИСТ

Захист. Людина.

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

Два комплекти спорядження повертають історію до людини: до її рухів, обмежень і роботи поруч із радіацією.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

«Даховий кіт»

Спорядження, яке застосовували на даху реактора для збирання радіоактивного сміття. Захист: Свинцеві захисні обладунки, Гумовий фартух, Армійський підшоломник, Свинцевий захисний шолом, Костюм хімзахисту ОЗК-1, Протигаз ГП-5; Прилади: Радіометр ДП-11, Секундомір.

Дозиметрист

Комплект із вимірювальними приладами, засобами захисту та особистими речами. Вимірювання: Дозиметр ДП-5В зі штангою та зондом, Радіометр-ручка ІД-1; Захист: Респіратор У-2К, Окуляри хімічного захисту ЗН-2, Штани ОЗК-1 з бахілами, Рукавиці хімічного захисту, Головний убір ОКЗК-Д («легасовка»); Особисті речі: Водонепроникний командирський годинник СРСР, Солдатський ремінь, Солдатська фляга, Комсомольський значок.

За кожним комплектом спорядження - людина.

05 / ДОЗИМЕТРІЯ

Невидиме можна виміряти.

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

ДП-5В: шкала, перемикач, виносний зонд і футляр. Прилад перетворює невидиме випромінювання на показання.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Видно навіть у темряві

Фосфоресцентна шкала світиться у темряві. Її стрілка перетворює невидиме випромінювання на показання, які можна прочитати.

Обрати діапазон

Поворотом перемикача оператор добирав діапазон вимірювання. Те саме відхилення стрілки має різне значення залежно від обраного положення.

Дотягнутися приладом

Виносний блок детектування можна піднести до поверхні на штанзі. Людині не потрібно наближатися до кожного предмета так само близько.

Сліди часу

На шкіряному футлярі лишилися потертості. Звідки саме вони - ще належить з’ясувати; зараз вони дозволяють побачити річ зблизька.

Погляд зупиняється на стрілці.

06 / ТЕХНІКА В МОДЕЛЯХ

Від Місяця - до даху реактора

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

Ліворуч - іграшка «Луноход-2», знайома дітям кінця 1970-х. Праворуч - макет СТР-1. У його конструкції використали напрацювання програми місяцеходів, щоб прибирати радіоактивні уламки там, де людині було небезпечно.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Іграшка «Луноход-2»

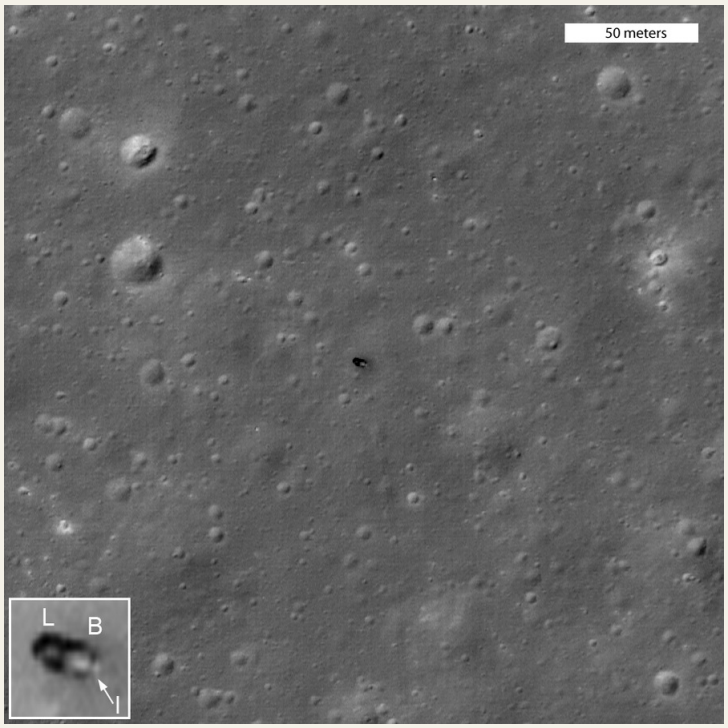
Мініатюрна копія радянського місяцехода. Колись такі машинки стояли на полицях магазинів; тепер ця стала частиною музейної історії.

Макет робота СТР-1

Справжній СТР-1 створили на основі напрацювань шасі місяцеходів. Керована на відстані машина розчищала радіоактивні уламки й поверхні дахів ЧАЕС.

Один стенд - два масштаби історії

Ліворуч - іграшка, праворуч - музейний макет. Діорама зіставляє космічну техніку та дистанційно керовані машини, створені для робіт біля зруйнованого реактора.

«Луноход-2» на Місяці. NASA / GSFC / Arizona State University; public domain.

07 / СПЕЦТЕХНІКА

Кабіна як захист

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

Модель КрАЗ-256Б1-030, куля із захисного скла й зразок свинцю. Три предмети розповідають про рішення, покликане захистити водія.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Світло крізь захист

Ліворуч - огранена куля, яку автор експоната виготовив із фрагмента захисного лобового скла. Скло спецкабіни мало товщину 75 мм і бурштиновий відтінок.

Кабіна стала капсулою

На Кременчуцькому автозаводі спеціальну версію КрАЗ-256Б1-030 підготували для вивезення радіоактивних уламків із району четвертого енергоблока. Замість звичайної кабіни водій отримав одномісну захисну капсулу. Шар свинцю: 30 мм у підлозі, 25 мм у стінках, 12 мм у даху.

Вага, яку можна уявити

Праворуч - зразок свинцю, матеріалу захисних шарів капсули. Невеликий брусок нагадує, скільки ваги довелося додати до кабіни заради людини всередині.

Маленька модель повертає погляд до людини всередині великої машини.

08 / КИЇВ / 1 ТРАВНЯ 1986

Парад, який приймала смерть

Виставкова візуалізація стенда за матеріалами музею.

«Парад, який приймала смерть» - першотравнева демонстрація на Хрещатику в Києві 1 травня 1986 року. Від аварії на ЧАЕС минуло лише п’ять днів. У центрі стенда - справжнє запрошення на урядову трибуну; поруч - фотографії та святкові речі того дня.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Місце на трибуні

Справжнє запрошення на урядову трибуну - тихий центр цієї композиції. Імена власників приховані; важливий сам документ і дата, на яку він запрошував.

Хрещатик у кадрі

На фотографіях - першотравнева демонстрація в Києві. Святковий натовп ішов головною вулицею міста через п’ять днів після аварії на ЧАЕС.

Свято в деталях

Прапорці, стрічки, значки, календарики й листівки нагадують, як виглядав офіційний святковий день. Їхні яскраві кольори тепер читаються інакше.

Газета і дві дати

У візуалізації стенда показана шпальта від 1 травня. У музейній колекції є також номер «Красного знамени» від 13 квітня 1986 року: його заклик до свята надрукували ще до аварії.

Секретне повідомлення

Шифртелеграма № 398 від 1 травня 1986 року повідомляє до Москви про радіаційну обстановку. Поруч зі святковими речами її сухі рядки звучать особливо гостро.

Голос з-за океану

Непоштова благодійна марка української діаспори, видана в Детройті 1987 року. Її образ Смерті й напис CHORNOBYL стали політичним відгуком на катастрофу.

09 / МІЖНАРОДНИЙ ВІДГУК / 1991

П’єр Карден. «Ніколи знову»

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

У невеликій медалі - слова кількома мовами. Поруч - фотографії П’єра Кардена та автограф, які надають міжнародному відгуку особистого виміру.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Медаль «Ніколи знову»

1986 і 1991. На металі - Chornobyl та заклик не допустити повторення трагедії кількома мовами.

Біля ЧАЕС

Архівний кадр: П’єр Карден поряд зі станцією. Знімок дає медалі людський контекст.

П’єр Карден і прип’ятські бабусі

Відома світлина: П’єр Карден сидить поруч із прип’ятськими бабусями.

Автограф і документ

Підписаний портрет 1991 року; окремий сертифікат підтверджує саме автограф.

Автограф і медаль

Сертифікат стосується автографа на фотографії, а не медалі.

П’єр Карден і прип’ятські бабусі. Архівне фото з матеріалів музею.

10 / ПОВСЯКДЕННЯ / ЇДАЛЬНЯ ЧАЕС

Посуд зі знаком станції

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

У великій історії легко загубити звичайний обід. У колекції музею - порцеляновий посуд із їдальні ЧАЕС. Червона емблема на білому тлі повертає погляд до людей, для яких станція була місцем щоденної роботи.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Знак ЧАЕС

На тарілках та невеликих порцелянових предметах видно червону емблему станції. Зблизька ця деталь говорить про місце їхнього використання більше, ніж будь-яка декорація.

Коростенська порцеляна

Посуд виготовив Коростенський фарфоровий завод. У цій експозиції важливе і клеймо, і самі речі: вони зберегли пам’ять про повсякденне життя станції.

Станція була місцем щоденної роботи.

11 / ХУДОЖНЯ ІНСТАЛЯЦІЯ

Остання ніч Прип’яті

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

Телефон, лампа, годинник і телевізор. Календар показує 25. В інсталяції «Остання ніч Прип’яті» все ще виглядає так, ніби завтра буде звичайним.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

25 квітня

Число на календарі зупиняє погляд на дні перед катастрофою. Художня інсталяція зберігає відчуття звичайного вечора, в якому майбутня подія ще не сталася.

Телефон, лампа, годинник

Предмети домашнього побуту складаються в одну сцену: очікування дзвінка, світло над столом, хід часу. Їхня звичайність робить розповідь ближчою.

Телевізор і тиша кімнати

Екран, меблі та невеликі речі передають образ епохи. Це музейна художня постановка, а не документальна фотографія квартири в Прип’яті.

Усе ще виглядає так, ніби завтра буде звичайним.

12 / МИСТЕЦТВО І ЗВУК

Пам’ять має колір і голос.

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

Маски ловлять зелене світло. Платівка й програвач додають експозиції звуковий вимір - той, який хочеться відчути наживо.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Інсталяція у світлі

Ультрафіолетове підсвічування виявляє деталі й змінює сприйняття предметів. Колір стає частиною художньої розповіді.

«Звуки Чорнобиля»

Зелена вінілова платівка на програвачі - частина музейної експозиції. У виставковому залі її можна буде почути; друкована сторінка зберігає образ цього слухання.

Виставкова візуалізація платівки та програвача.

13 / СВІТЛО І АРОМАТ

Одне полотно. Два світи.

Юлія Чемерис · «Україна. Чорнобиль. Відродження». Фото надане музеєм.

«Україна. Чорнобиль. Відродження» Юлії Чемерис - картина на подвійній основі. У світлі перед нами квітуче дерево. У темряві проступає інший образ.

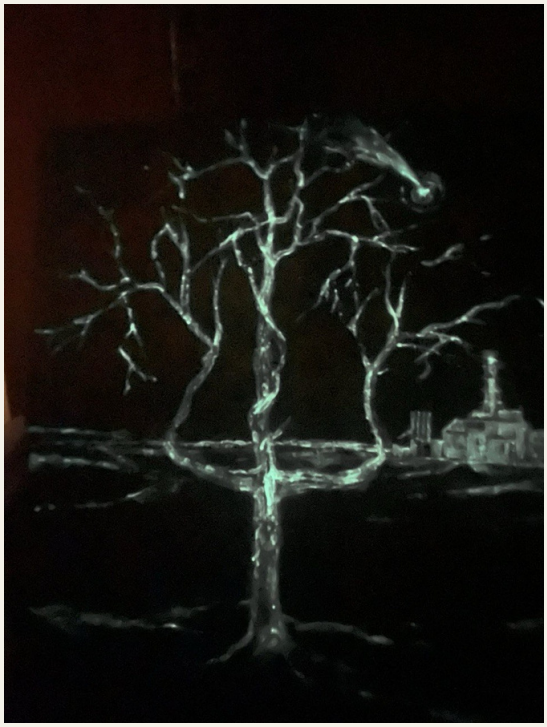
ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Коли змінюється світло

Світні гілки й силует станції стають видимими в темряві. Два стани однієї роботи поєднують образ відродження з пам’яттю про катастрофу.

Аромат, якого не передає екран

Поруч із картиною - флакони аромату Чорнобиля, створеного парфумером Євгеном Лазорчуком. Побачити роботу в обох станах і відчути запах можна буде на виставці.

Та сама картина у темряві. Фото надане музеєм.

14 / ІВАН МАРЧУК

«Чорнобильська Мадонна»

Зображення репродукції з матеріалу, наданого музеєм.

Обличчя й руки проступають крізь щільне переплетення ліній. В експозиції представлено великоформатну репродукцію з автографом Івана Марчука.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Погляд

Обличчя з’являється не відразу. Воно ніби збирається з темряви й тонких ліній.

Руки

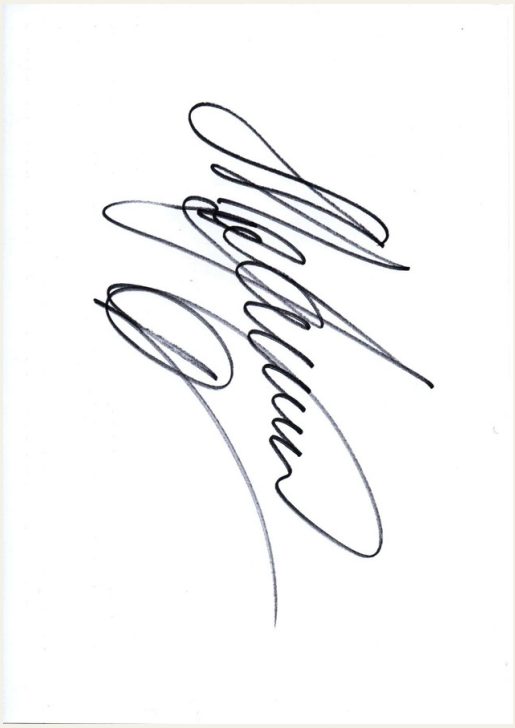
Руки біля обличчя - один із найсильніших жестів цієї композиції. Зблизька видно, як вони утримують наш погляд.

Плетиво

Густі перехресні штрихи заповнюють майже всю площину. З відстані вони стають образом, зблизька - окремими рухами руки.

Автограф художника

Оригінальний підпис Івана Марчука є окремою частиною музейної історії репродукції.

Автограф Івана Марчука. Матеріал музею.

15 / МАТЕРІАЛИ РЕАКТОРА

Графітовий блок РБМК-1000

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

Укорочений блок графітового сповільнювача з ефектом «Слонячої ноги». Експонат пропонує придивитися до матеріалу, який був частиною реакторної кладки.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Кладка реактора

2 488 вертикальних колон; орієнтовно 34 832 блоки (розрахунок за 14 блоками на колону).

Маса

Стандартний блок заввишки 600 мм - близько 50 кг. Укорочені блоки заввишки 200, 300 і 500 мм мали пропорційно меншу масу.

Габарити

Переріз 250 × 250 мм; технологічний отвір Ø 114 мм.

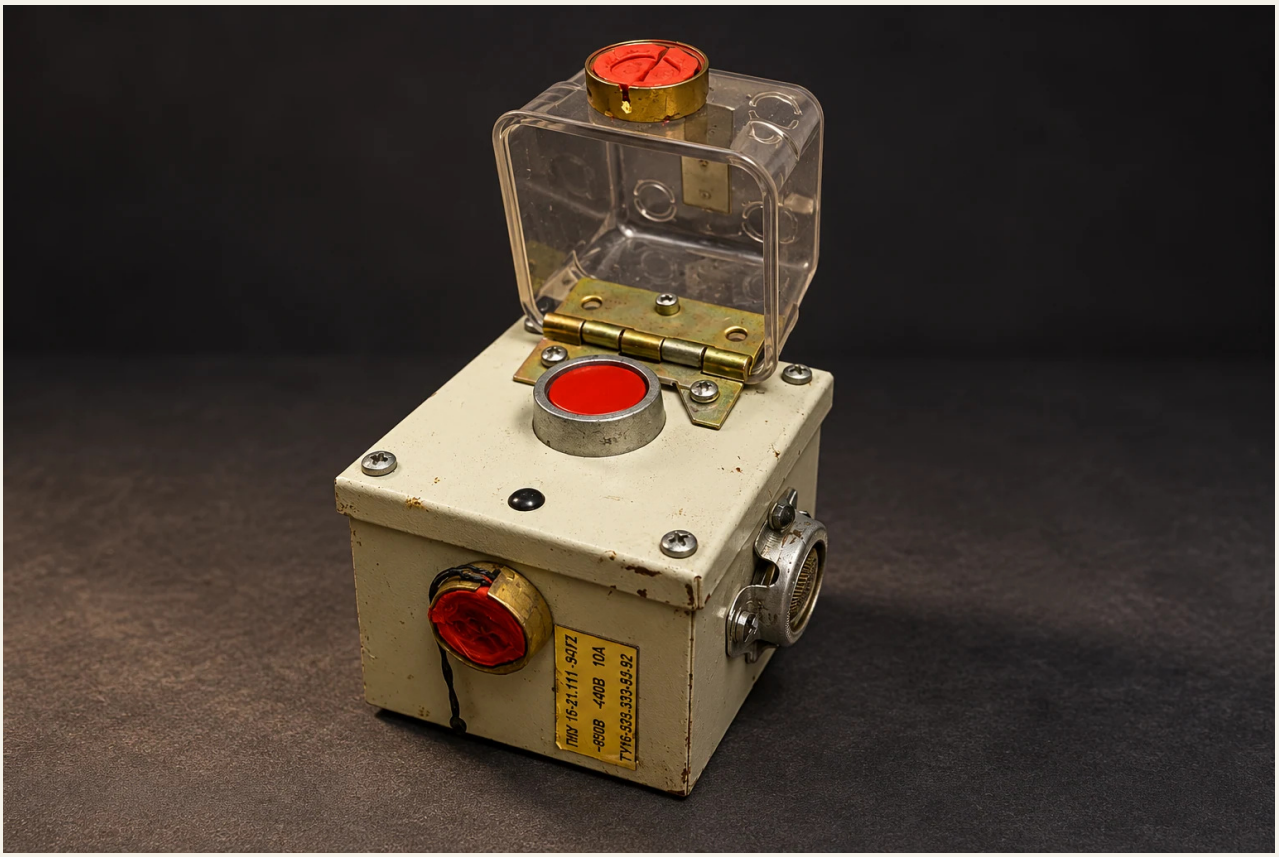
Графіт і коріум

«Слоняча нога» - коріум: застиглий розплав ядерного палива, матеріалів реактора та будівельних конструкцій, зокрема піску й бетону, зі слідами графіту. Експонат лише відтворює його вигляд.

Деталь конструкції стає предметом пам’яті.

16 / ІНТЕРАКТИВНИЙ ЕКСПОНАТ

Один рух. Кнопка АЗ-5.

Виставкова візуалізація за фото предметів колекції.

Копія кнопки АЗ-5 у музейній експозиції. На сайті натискання запускає звуковий фрагмент із наданого відеоролика.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Музейна копія

Кнопка винесена на окремий постамент. Композиція зосереджує увагу на одному елементі пульта й русі руки, який пов’язаний із ним.

Продовження у звуці

QR-код на цій сторінці відкриває вихідний ролик. На сайті музею відтворюється його перша хвилина. Запис у ролику не атрибутовано музеєм.

Друкована сторінка може бути початком слухання.

Пам’ять у металі.

Медаль ліквідатора

Медаль «Учаснику ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС». На блакитному полі - червона крапля крові, яку пронизують промені з позначеннями α, β і γ: символи альфа-, бета- та гамма-випромінювання.

Медаль-складень «Славутич»

Дві частини однієї медалі лежать в окремих дерев’яних футлярах із червоним оксамитом. Ліворуч - рельєфне листя, праворуч - напис «Славутич» й дата «1986». Разом вони утворюють медаль-складень.

Виставкові візуалізації за фото предметів колекції.

Дві медалі.
Одна пам’ять.

25 років пам’яті · дві медалі

Поруч представлені дві срібні медалі до 25-х роковин Чорнобиля: одна оздоблена діамантом, друга - позолотою та рубіном. На спільному знімку можна порівняти їхнє виконання зблизька.

Hiye · Human Tragedies, 2021

Пам’ятна срібна монета Hiye 2021 року. У рельєфі - станція і люди в захисному спорядженні.

Виставкові візуалізації за фото предметів колекції.

Славутич і станція

Медаль «Стабілізаційні заходи на об’єкті „Укриття“»

На медалі в дерев’яному футлярі зображено об’єкт «Укриття» та зазначено роки 2004-2007. Це пам’ять про роботи, які передували спорудженню нового захисного конфайнмента.

Славутич · підвісна медаль будівельникам міста

Підвісна пам’ятна медаль із написом «Славутич» нагадує про будівництво нового міста для працівників ЧАЕС і їхніх родин після аварії.

Славутич · міський герб

Дві сторони пам’ятного знака: символіка міста та його герб із позначенням 1988 року. На зображенні разом показано обидва боки.

Фото - студійне оформлення за матеріалами колекції. Позиції без зображень - за музейним паспортом.

Славутич і станція

Славутич · міста і республіки-будівничі

Медаль присвячена участі різних міст і республік у спорудженні Славутича. На фото можна роздивитися рельєфний напис.

Чорнобиль · медаль із датою 26.04.1986

На медалі в темному футлярі - зображення Чорнобильської АЕС і дата аварії, 26 квітня 1986 року. Фото дає змогу роздивитися рельєф без вітринного скла.

Монета про Чорнобильський заповідник

У зеленому футлярі Національного банку України представлено монету з природними мотивами Чорнобильської зони. Її розміщено тут як місток між пам’яттю про катастрофу і відновленням природи.

Фото - студійне оформлення за матеріалами колекції. Позиції без зображень - за музейним паспортом.

Нові колекційні випуски

20 років аварії · медаль НБУ зі срібла

За музейним паспортом: Україна, 2006 рік; срібло 925 проби, 66,6 г, діаметр 50 мм. У паспорті зазначено тираж 250 примірників.

20 років аварії · позолочена медаль НБУ

Інший варіант пам’ятної медалі НБУ 2006 року. Музейний паспорт описує срібло з вибірковим або повним золоченням, масу 66,6 г, діаметр 50 мм і тираж 50 примірників.

10-річчя · срібна монета, 2 000 000 карбованців

Пам’ятна монета НБУ 1996 року номіналом 2 000 000 карбованців. За музейним паспортом: срібло 925 проби, 31,1 г чистого срібла, діаметр 38,61 мм, тираж 10 000.

10-річчя · мідно-нікелева монета, 200 000 карбованців

Інший номінал і матеріал тієї ж пам’ятної серії НБУ 1996 року. За музейним паспортом: 200 000 карбованців, маса 14,35 г, діаметр 33 мм, тираж 250 000.

Фото - студійне оформлення за матеріалами колекції. Позиції без зображень - за музейним паспортом.

Нові колекційні випуски

40-річчя · срібний раунд Germania Mint, Space Green

За музейним паспортом: колекційний раунд «Chernobyl 40th Anniversary» від приватного монетного двору Germania Mint (Німеччина), 2026 рік; срібло 999,9 проби, кольорова люмінесцентна емаль, маса 31,1 г. Тираж 500 примірників.

Chernobyl Nuclear Power Plant Reactor · Silver Eagle

За музейним паспортом: сувенірна модифікація монети Silver Eagle, 2021 рік. На зміненому зворотному боці - четвертий енергоблок і троє ліквідаторів; оздоблення світиться під ультрафіолетом.

40-річчя · монета Соломонових Островів, 50 центів

За музейним паспортом: колекційна монета «Chernobyl 40th Anniversary» 2026 року номіналом 50 центів; матеріал - залізо з вибірковою позолотою. На одному боці - Карл III, на іншому - силует четвертого енергоблока і знак радіації.

Chernobyl 1986 · золотий мікрозлиток Ліберії

За музейним паспортом: монета-злиток Ліберії, 2026 рік; золото 999,9 проби, номінал 12 доларів Ліберії. Маса - 1/1000 тройської унції, приблизно 0,031 г. Предмет запаковано в картку з вогняним зображенням.

Фото - студійне оформлення за матеріалами колекції. Позиції без зображень - за музейним паспортом.

17 / ІНЖЕНЕРІЯ ПІСЛЯ АВАРІЇ

Два укриття. Одна відповідальність.

Новий безпечний конфайнмент. Omar David Sandoval Sida / Wikimedia Commons / CC BY-SA 4.0.

Спершу - «Укриття», зведене над зруйнованим блоком у 1986 році. Через три десятиліття його накрила нова сталева Арка. Між цими масштабами - праця людей і точність кожного з’єднання.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Болт Нового безпечного конфайнмента

Справжній монтажний болт Арки на музейній підставці. У його різьбі й масі велика інженерна споруда набуває людського масштабу.

1986 · «Укриття»

Після аварії над рештками четвертого енергоблока звели захисну споруду. Акт про прийняття об’єкта «Укриття» підписали 30 листопада 1986 року.

2016 · Арку насунуто

Новий безпечний конфайнмент збирали на відстані від реактора, щоб зменшити опромінення працівників. У листопаді 2016 року Арку пересунули на місце над старим «Укриттям».

2019 · передача Україні

Після герметизації та випробувань систем Арку ввели в експлуатацію й передали Україні. Вона створена також для майбутнього безпечного демонтажу нестійких конструкцій старого укриття.

Монтажний болт Арки. Фото музейного предмета.

Місто, у якому залишився час.

Добірка зі слайдшоу на сайті: місто, порожні громадські простори й залишена техніка. Знімки зроблено у різні роки; це не репортаж 2026 року.

02 / Колесо огляду серед дерев · 2019
Bobbymetal / CC BY-SA 4.0

14 / Місто з висоти даху · 2019
Michal Bělka / CC BY-SA 4.0

Сліди присутності.

25 / Порожній басейн · 2019
Michal Bělka / CC BY-SA 4.0

44 / Відстійник техніки з висоти · 2021
Oleksandr Malyon / CC BY-SA 4.0

49 / Бронетранспортер у відстійнику Буряківка · 2018
Leshiy985 / CC BY-SA 4.0

Життя повертається.

Зона відчуження залишається територією з обмеженим доступом і радіаційною спадщиною. Водночас заповідник веде моніторинг диких тварин: тут живуть коні Пржевальського, рисі та лосі. Три пам’ятні монети з музейного зібрання відкривають їхні історії.

Коні Пржевальського на відкритому просторі · 2022
Quintin Soloviev / CC BY 4.0

Лисиця біля кафе у Прип’яті · 2018
Joël van der Loo / CC BY-SA 4.0

ТРИ МЕШКАНЦІ ЗАПОВІДНИКА

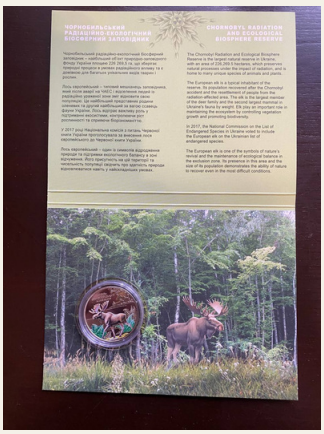
Кінь Пржевальського

У заповіднику спостерігають кілька табунів цих диких коней. На монеті - силует тварини, поруч у буклеті - її фотографія та розповідь про відновлення популяції.

Рись євразійська

Рись - рідкісний і потайний хижак поліських лісів. Дослідники фіксують її фотопастками; пам’ятна монета показує тварину серед лісового середовища.

Лось європейський

Лось - один із великих травоїдних мешканців заповідника. Його присутність і сліди допомагають дослідникам стежити за змінами екосистеми.

Фото монет і буклетів надані музеєм. Природа зони не скасовує її радіаційної спадщини.

18 / АРКА / 14 ЛЮТОГО 2025

Захист, який довелося захищати.

ЧАЕС / Wikimedia Commons / CC BY 4.0. Фото після удару 14.02.2025.

14 лютого 2025 року російський дрон влучив у Новий безпечний конфайнмент. Пошкоджено обшивку й частину систем Арки. Цей знімок ЧАЕС показує місце удару; моніторинг після атаки не зафіксував перевищення контрольних рівнів радіації.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Що сталося

Удар пробив зовнішню та внутрішню оболонки. Пожежа у конструкції ускладнила відновлення захисного бар’єра.

Чому це важливо

Арка стримує вихід радіоактивного пилу та створює робочий простір для розбирання старого «Укриття». Пошкодження вплинули на обидві функції.

Відновлення / станом на 19.10.2026

За повідомленням ЄБРР, 16 вересня 2026 року ЧАЕС і консорціум NOVARKA 2 підписали контракт на перший етап інженерних робіт для ремонту та відновлення Арки. Це тривала міжнародна робота.

Ядерна безпека потребує спільної відповідальності.

19 / АВТОРСЬКА ДІОРАМА

«Серце Чорнобиля»

Виставкова візуалізація на основі фото музейних предметів. Без монтажної решітки.

Авторська концептуальна діорама / музейний макет із використанням оригінальних артефактів війни. Створена за мотивами всесвіту S.T.A.L.K.E.R. та реальних подій на ЧАЕС. Розмір діорами - 30 × 15 × 15 см.

ПРЕДМЕТИ. ДЕТАЛІ. ІСТОРІЇ.

Підвісна інсталяція

Навісна художня конструкція над макетом зібрана з фрагментів реального збитого безпілотника «Герань-2». З уламків відтворено летючий «Шахед». Інсталяція підкреслює сучасні загрози ядерній безпеці України та нагадує про атаки на критичні об’єкти.

Гранітна лампада

Макет виконано у формі традиційної чорної гранітної квадратної поминальної лампади - символу пам’яті та скорботи за жертвами Чорнобильської катастрофи. Конструкція архітектурно імітує об’єкт «Укриття». Основа й чотирисхилий дах - із чорного граніту; покрівлю утримують чотири кутові колони з чорного мармуру.

Ліквідатор і сяйво

Усередині - фігура ліквідатора в загальновійськовому захисному комплекті та протигазі. На рівні серця він тримає блакитно-зелену кулю - «Серце Чорнобиля». Позаду - автентична яскраво-жовта табличка зі знаком радіаційної небезпеки. На дах лампади пікує зменшена модель чорного ударного дрона.

Крихкий захисний контур

Три стіни діорами зроблено із зеленого текстурованого скла зі слідами пошкоджень: рване скло, з’єднане смужками, символізує крихкість стримування радіації. На лицевій стороні - герметичні прозорі дверцята зі спеціального свинцевого скла з гумовосвинцевими прокладками.

Предмети біля діорами

За описом музею, поруч із діорамою - саперна лопатка, гільзи 12,7 мм від кулемета НСВ «Утьос» та фрагмент ракети «Іскандер». У зеленому військовому ящику зі знаком радіаційної небезпеки розміщено прилад ДП-5В. Ці артефакти поєднують пам’ять про ліквідацію із сучасною війною.

Порушена рівновага

«Серце Чорнобиля». Виставкова візуалізація композиції.

За описом музею, біля діорами представлені саперна лопатка, гільзи 12,7 мм від кулемета НСВ «Утьос», фрагмент ракети «Іскандер», зелений ящик та прилад ДП-5В. Мовчазні предмети пов’язують дві епохи загрози.

Ядерна безпека під час війни

24 лютого - 31 березня 2022

Російські війська окупували майданчик ЧАЕС. Персонал продовжував роботу в умовах захоплення станції. Пошкодження ліній електропередач та порушення зв’язку створювали додаткові ризики.

Рудий ліс і крихка рівновага

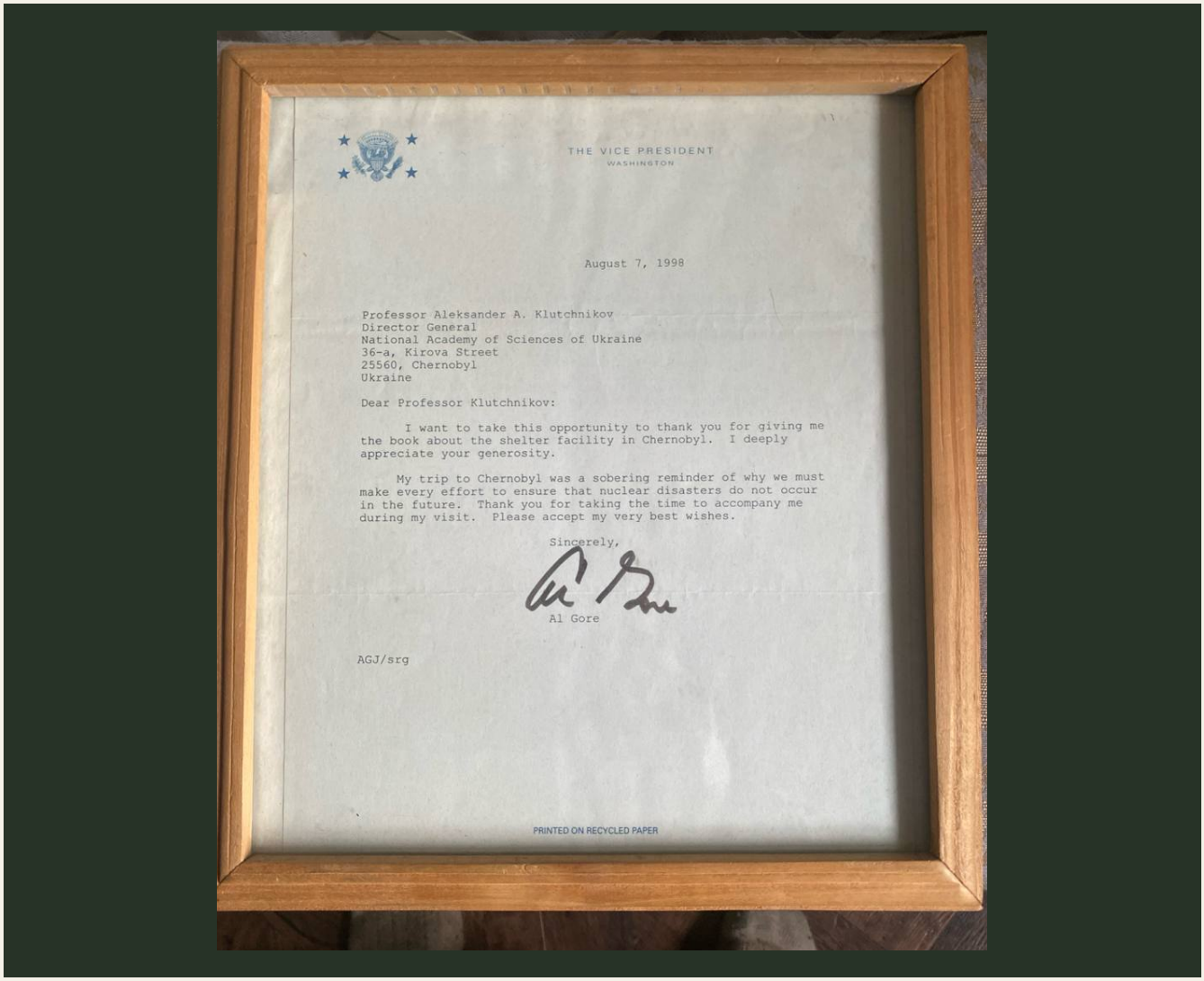
Меморіальна інсталяція нагадує: зона відчуження зберігає радіаційну спадщину. Військове втручання у цей простір порушує усталені режими контролю, охорони й досліджень.

14 лютого 2025

Російський дрон пошкодив Арку Нового безпечного конфайнмента. Підвісний макет у музейній композиції створено з фрагментів збитого БПЛА подібного типу. Його художній образ говорить про загрозу; належність уламків конкретному удару не встановлено.

Джерела контексту: ЧАЕС, МАГАТЕ та ЄБРР. Опис предметів - за матеріалами музею.

Лист, що поєднав Чорнобиль і Вашингтон

THE VICE PRESIDENT
WASHINGTON

August 7, 1998

Professor Aleksander A. Klutchnikov
Director General
National Academy of Sciences of Ukraine
36-a, Kirova Street
25560, Chernobyl
Ukraine

Dear Professor Klutchnikov:

I want to take this opportunity to thank you for giving me the book about the shelter facility in Chernobyl. I deeply appreciate your generosity.

My trip to Chernobyl was a sobering reminder of why we must make every effort to ensure that nuclear disasters do not occur in the future. Thank you for taking the time to accompany me during my visit. Please accept my very best wishes.

Sincerely,

Al Gore

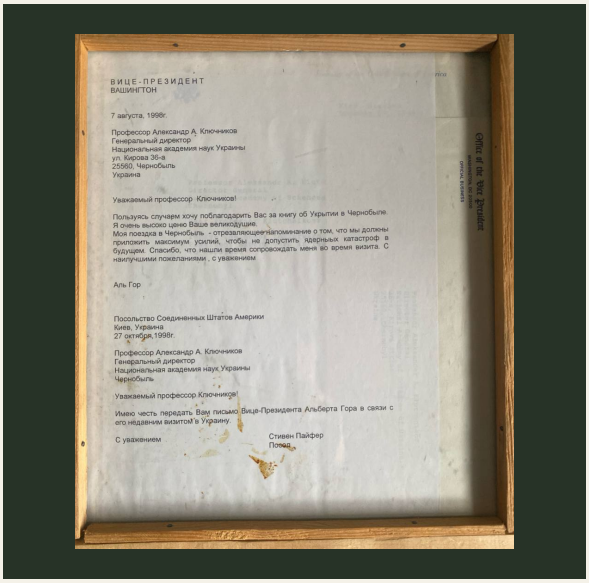
AGJ/srg

PRINTED ON RECYCLED PAPER

Лист Альберта Гора / 07.08.1998

Лист віцепрезидента США Альберта Гора професору Олександру Ключникову від 7 серпня 1998 року. Автор дякує за книгу про об’єкт «Укриття» та за супровід під час візиту до Чорнобиля. У тексті звучить думка про спільну відповідальність за те, щоб ядерні катастрофи не повторювалися. На аркуші збережено бланк THE VICE PRESIDENT, дату та підпис Al Gore.

Наука. Люди. Листування.

ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ
ВАШИНГТОН

7 августа, 1998г.

Профессор Александр А. Ключников
Генеральный директор
Национальная академия наук Украины
ул. Кирова 36-а
25560, Чернобыль
Украина

Уважаемый профессор Ключников!

Пользуясь случаем хочу поблагодарить Вас за книгу об Укрытии в Чернобыле. Я очень высоко ценю Ваше великодушие.
Моя поездка в Чернобыль - отрезвляющее напоминание о том, что мы должны приложить максимум усилий, чтобы не допустить ядерных катастроф в будущем. Спасибо, что нашли время согласовать мне ко время визита. С наилучшими пожеланиями, с уважением.

Аль Гор

Посольство Соединенных Штатов Америки
Киев, Украина
27 октября 1998г.

Профессор Александр А. Ключников
Генеральный директор
Национальная академия наук Украины
Чернобыль

Уважаемый профессор Ключников!

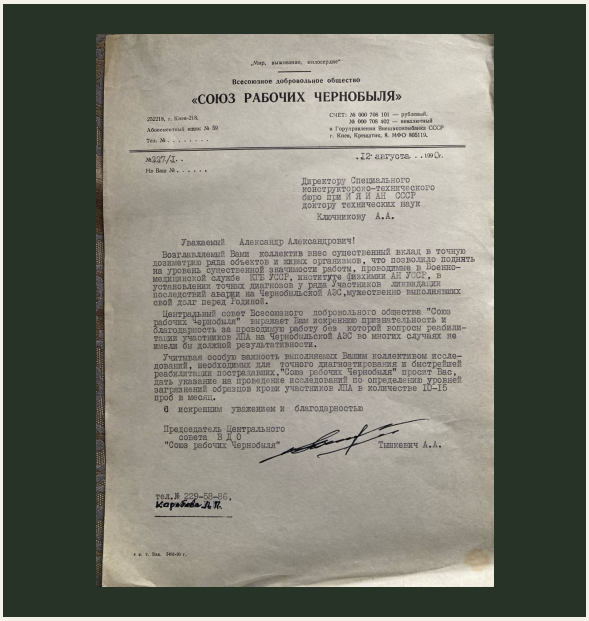
Имею честь передать Вам письмо Вице-Президента Альберта Гора в связи с его недавним визитом в Украину.

С уважением

Стивен Пайфер
Посол

Переклад і супровід Посольства США

Переклад листа Альберта Гора та супровідний текст Посольства США від 27 жовтня 1998 року. У ньому посол Стівен Пайфер повідомляє про передачу листа. Поруч - службовий конверт Офісу віцепрезидента.

„Мир, выживание, милосердие"

Всесоюзное добровольное общество

«СОЮЗ РАБОЧИХ ЧЕРНОБЫЛЯ»

252114, г. Киев-114,
Лаборатегный переул. № 59
Тел. № . . . . . .

СЧЕТ: № 000 708 101 — рублевый,
№ 000 708 402 — валютный
в Государственном банкеместном СССР
г. Киев, Крещатик, 8. МФО 800110.

№ 227/1. .
На Ваш №. . . . .

.12 августа. . 1990г.

Директору Специального
конструкторско-технического
бюро ИК И АН УССР
доктору технических наук
Ключникову А.А.

Уважаемый Александр Александрович!

Возглавляемый Вами коллектив внес существенный вклад в точную дозиметрию ряда объектов и живых организмов, что позволило поднять на уровень существенной значимости работы, проводимые в Военно-медицинской службе ВГО УССР, институте физики АН УССР, в установлении точных диагнозов у ряда участников ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС,качественно выполняемых свой долг перед Родиной.

Центральный совет Всесоюзного добровольного общества "Союз рабочих Чернобыля" выражает Вам искреннюю признательность и благодарность за проводимую работу без которой вопрос реабилитации участников ЛПА на Чернобыльской АЭС во многих случаях не имели бы должной результативности.

Учитывая особую важность выполняемых Вами коллективом исследований, необходимых для точного диагностирования и быстрейей реабилитации пострадавших,"Союз рабочих Чернобыля" просит Вас, дать указание на проведение исследований по определению уровней загрязнений образцов крови участников ЛПА в количестве 10-15 проб в месяц.

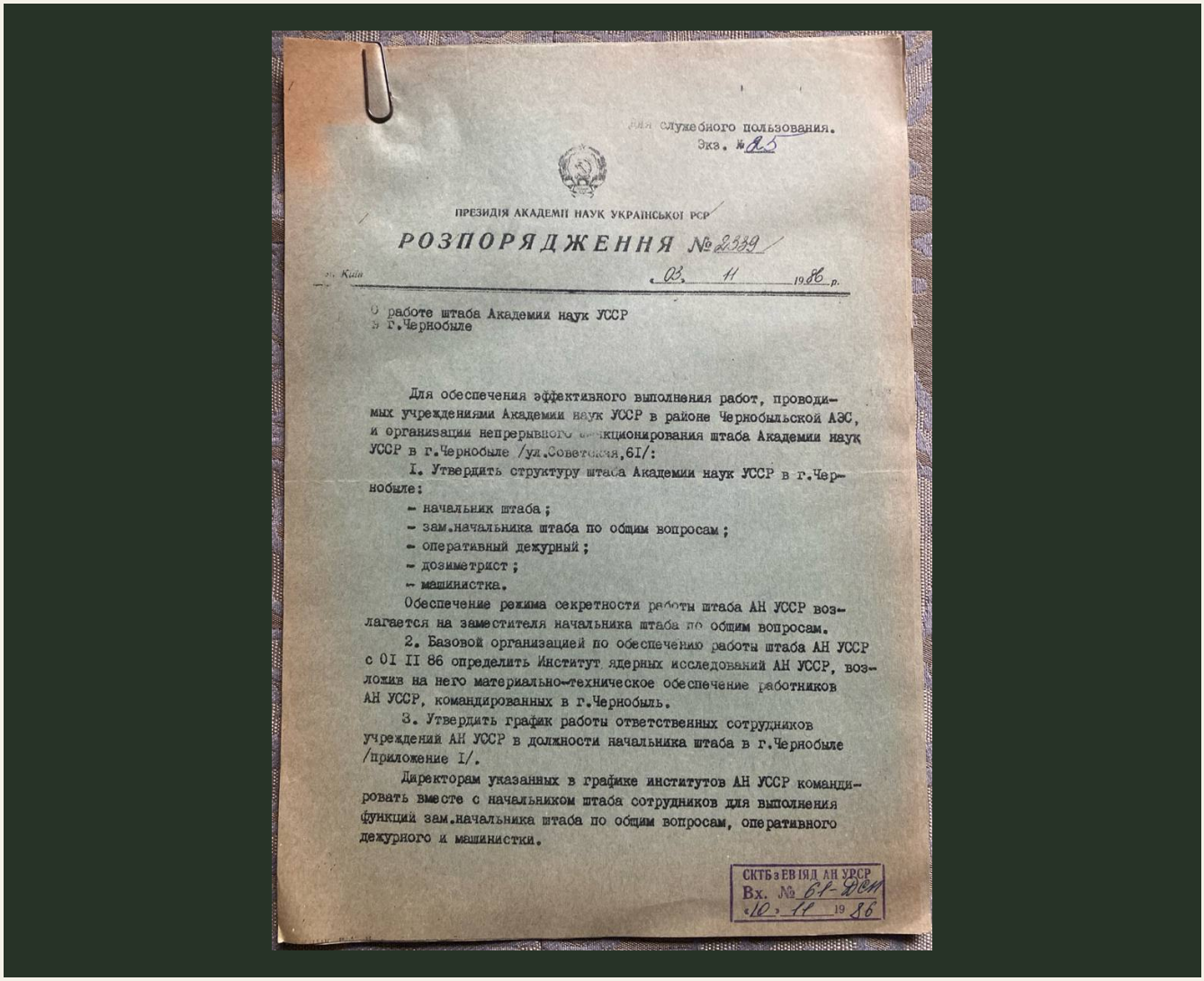
С искренним уважением и благодарностью

Председатель Центрального
совета В.Д.О.
"Союз рабочих Чернобыля" Тышкевич А.А.

Лист «Союзу робочих Чорнобиля»

Лист «Союзу робочих Чорнобиля» до Олександра Ключникова від 12 серпня 1990 року: вдячність за дослідження дозиметрії та звернення про подальші вимірювання для учасників ліквідації.

Організувати роботу. Листопад 1986-го.

Для служебного пользования.
Экз. № 25

ПРЕЗИДІЯ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР

РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 2339

г. Київ 03. 11 1986 р.

О работе штаба Академии наук УССР
в г.Чернобыле

Для обеспечения эффективного выполнения работ, проводимых учреждениями Академии наук УССР в районе Чернобыльской АЭС, и организации непрерывного функционирования штаба Академии наук УССР в г.Чернобыле /ул.Советская,6I/:

I. Утвердить структуру штаба Академии наук УССР в г.Чернобыле:

- начальник штаба;
- зам.начальника штаба по общим вопросам;
- оперативный дежурный;
- дозиметрист;
- машинистка.

Обеспечение режима секретности работы штаба АН УССР возлагается на заместителя начальника штаба по общим вопросам.

2. Базовой организацией по обеспечению работы штаба АН УССР с 0I II 86 определить Институт ядерных исследований АН УССР, возложив на него материально-техническое обеспечение работников АН УССР, командированных в г.Чернобыль.

3. Утвердить график работы ответственных сотрудников учреждений АН УССР в должности начальника штаба в г.Чернобыле /приложение I/.

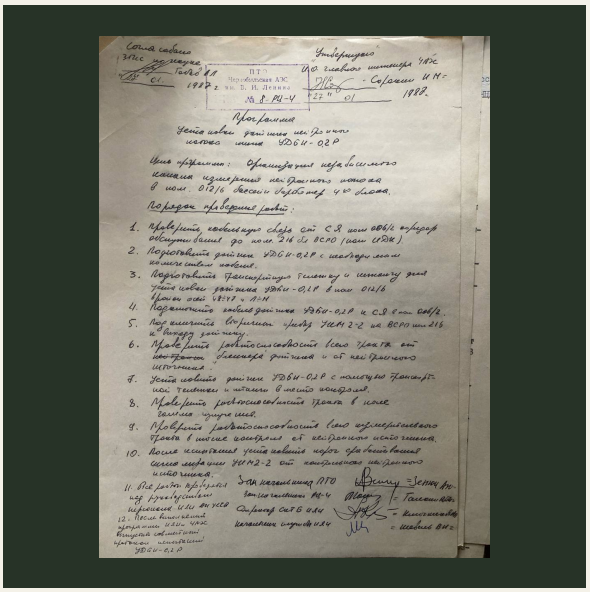
Директорам указанных в графике институтов АН УССР командировать вместе с начальником штаба сотрудников для выполнения функций зам.начальника штаба по общим вопросам, оперативного дежурного и машинистки.

СКТБ ЗЕВІЯД АН УРСР
Вх. № 61-ДСК
«10» 11 1986

Розпорядження про роботу штабу / 03.11.1986

Розпорядження Президії Академії наук Української РСР про роботу штабу в Чорнобилі. Документ датований 3 листопада 1986 року; зверху - гриф «Для службового користування», унизу - штамп вхідної реєстрації. У тексті визначено структуру штабу, відповідальних працівників та матеріально-технічне забезпечення. Це свідчення щоденної організації наукової роботи після аварії.

Від рукопису до вимірювання

Рукописний план досліджень

Рукописний план робіт із вимірювальною апаратурою у приміщеннях четвертого енергоблока. Етапи, узгодження, підписи та штамп ЧАЕС зберігають ритм дослідницької роботи. Дата затвердження - 27 січня 1988 року.

Лабораторія: виміряти й зрозуміти

Дослідник біля вимірювальної установки. Разом із відбитком збережено рукописну записку. Ім’я людини та точна дата зйомки окремо не встановлені.

Побачити масштаб руйнування

Погляд згори на четвертий блок / Після аварії

Великий кольоровий фотографічний відбиток у рамі: зруйнований четвертий енергоблок і промисловий майданчик станції з висоти. У колекції цей кадр пов’язують зі зйомкою Юрія Костенка. На фотографії самого експоната видно відблиски скла; вони належать сучасній зйомці предмета, а не історичному кадру.

Деталі великої катастрофи

Зруйнований енергоблок. Деталь / Після аварії

Конструкції зблизька / Після аварії

Два чорно-білі ракурси зруйнованого енергоблока. Оригінальні фотографічні відбитки з колекції музею.

Люди серед конструкцій. Цей відбиток повертає людський масштаб до історії техніки й споруд. Точну дату та місце зйомки в наданому матеріалі не зазначено.

Марія Примаченко. Атомна війна.

Марія Примаченко: атомна війна / Плакат

Плакат у рамі з антивоєнним твором Марії Примаченко та написом «Атомна війна - будь проклята!». Фантастичний звір, різкі кольори й авторські слова переводять страх перед ядерною загрозою в образ. Експонат - саме друкований плакат із відтворенням твору; його не слід ототожнювати з оригіналом живописної роботи.

Портрет художниці. Сторінка альбому.

Альбом «Марія Приймаченко» / 1994

Київський альбом видавництва «Мистецтво», 1994 рік. На розвороті - портрет художниці та титульна сторінка. Написання прізвища «Приймаченко» збережено так, як його надруковано у виданні. Книга доповнює плакат і дозволяє побачити творчу спадщину художниці в контексті друкованого мистецького альбому.

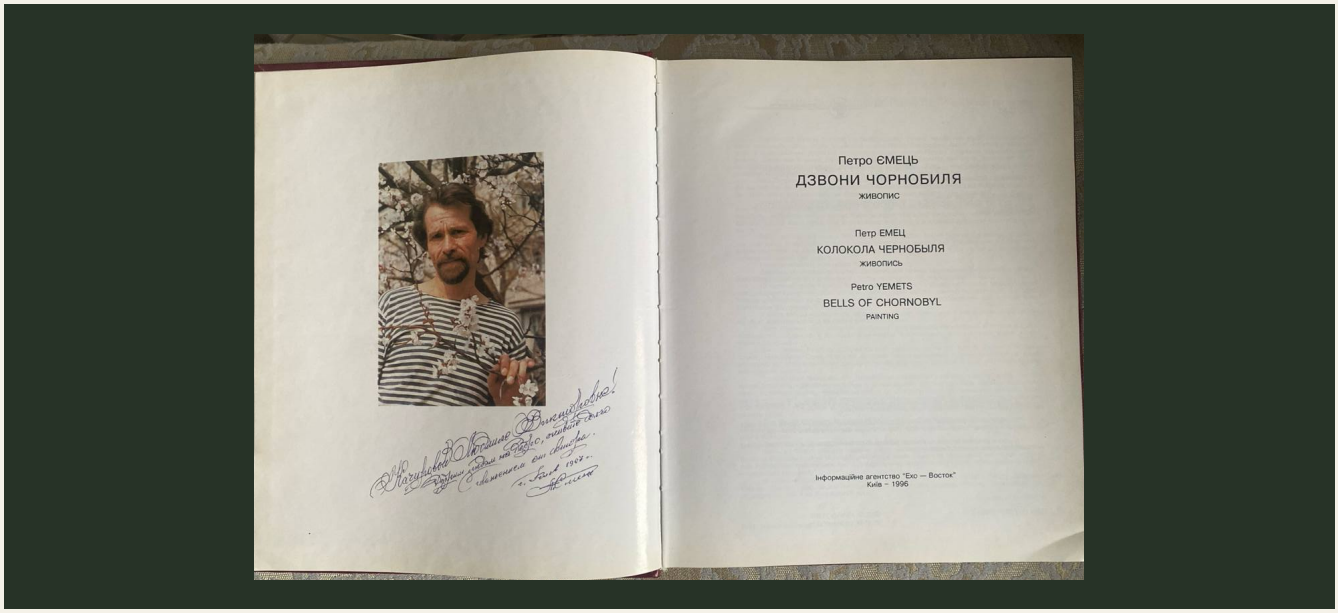
Петро Ємець. «Солов’їна пора»

Петро Ємець. «Солов’їна пора» / Живопис

Оригінал картини ліквідатора Петра Ємця з музейної колекції: квітуче дерево, сільська хата й тиха весняна садиба. Поруч представлено альбом художника, де відтворено цю композицію з підписом «Солов’їна пора, село Рудня Вересня. 1987». Мирний краєвид зберігає пам’ять про людське середовище Чорнобильського Полісся.

Дарчий напис і книжкова пам’ять

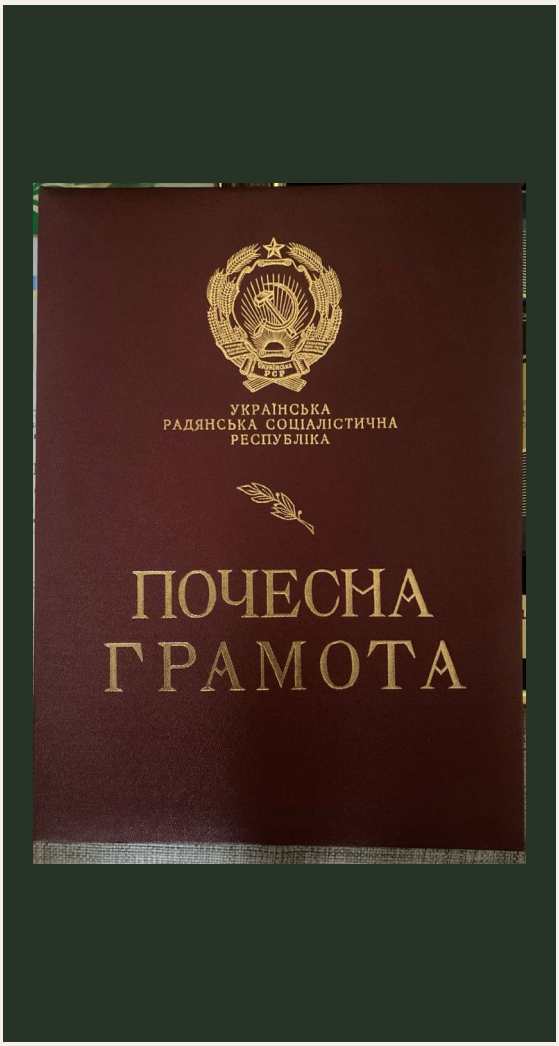
«Дзвони Чорнобиля» з дарчим написом / 1996

Петро Ємець. «Дзвони Чорнобиля». Київ, 1996. Портрет художника, титульна сторінка й власноручний дарчий напис.

На с. 89 альбому - відтворення картини з підписом «Солов’їна пора, село Рудня Вересня. 1987». Книга зберігає назву, місце та рік твору.

За самовіддану роботу

Аркуш Почесної грамоти Президії Верховної Ради Української РСР. У видимому тексті зазначено нагородження за самовіддану роботу з ліквідації аварії на ЧАЕС та усунення її наслідків, а також дату указу - 30 грудня 1986 року. Печатка й підписи є частиною історичного документа.

Наука, визнана державою

Диплом і знак лауреата Державної премії / Нагорода

Диплом лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки та нагрудний знак у футлярі. Бордове оформлення, золоте тиснення й синьо-жовта стрічка поєднують документ та відзнаку в один нагородний комплект із музейної колекції.

Листи, марки, час.

Композиція за фотографіями оригіналів музейної колекції.

Марка пам’ятає дату. Штемпель фіксує день. Адреса й поштові сліди показують шлях листа. У невеликих речах зійшлися особистий обмін, суспільний відгук і державна мова вшанування.

1991. 1996. 2016.

П’яті роковини: конверт із Чорнобиля

Конверт до п’ятих роковин: птах у вогні, марка 1991 року, штемпель Чорнобиля та відбиток установи «Спецатоменергоремонт».

Десяті роковини. Перший день

Дзвони й свічка. Конверт «Чорнобиль 1986-1996» зі спеціальним погашенням першого дня 26 квітня 1996 року в Києві.

Тридцяті роковини: конверт пройшов пошту

До тридцятих роковин. Конверт пройшов пошту: етикетки, штрихкод та рукописний напис - сліди його власної історії.

Сорок років пам’яті й застереження

Сорок років болю, пам’яті, застереження / 24.04.2026

Поштовий блок до 40-х роковин із трьома темами: катастрофа 26 квітня 1986 року, герої-ліквідатори та ядерний тероризм РФ. За філателістичним бюлетенем Укрпошти, випуск введено в обіг 24 квітня 2026 року; дизайн Володимира Тарана. У музейному примірнику видно погашення «Перший день» та рукописний підпис.

Відродження і благодійність

«Чорнобиль. Відродження»

Конверт зі спеціальним погашенням 26 квітня 2021 року та зображенням коней Пржевальського. Напис «Життя повертається» й природні мотиви переводять пам’ять про катастрофу в розповідь про відновлення живого середовища зони.

Сувенірний благодійний блок

Сувенірно-благодійний блок «75 років перших поштових марок Української держави. 1918-1993». Чорнобильська емблема поєднана з відтвореннями історичних марок.

Гроші стають зверненням.

50 карбованців. Гроші як звернення / 1990-ті / наддрук

Справжній купон номіналом 50 карбованців із наддруком, пов’язаним із рухом «Зелений світ» та вимогою зупинити Чорнобильську АЕС. Круглий відбиток додано до надрукованої банкноти; він не є елементом державного дизайну грошей. Звичайний платіжний предмет став носієм громадянського висловлювання.

УІНП пов’язує розвиток громадських організацій «Зелений світ» і «Союз Чорнобиль» із суспільним осмисленням катастрофи.

«Україна без Чорнобилів!»

«Україна без Чорнобилів!» / 1986-1991

Поштовий конверт зі США в Україну з рисунком голуба та аварійної споруди й гаслом «Україна без Чорнобилів!». Американські марки, авіапоштова наліпка, штемпель Chicago та рукописна адреса фіксують міжнародний шлях цього предмета. Це окремий приклад того, як українська діаспора говорила про Чорнобиль мовою поштового листування.

За кожною річчю - її історія.

Матеріали каталогу

Українські тексти та зображення підготовлено на основі актуальних матеріалів сайту chornobylmemory.com.ua і чату проєкту. Редакція каталогу: 19 жовтня 2026 року. Відомості про походження та характеристики предметів - за описами музею.

Як читати підписи

Виставкова візуалізація - художнє оформлення за фото колекції, зокрема створене за допомогою ШІ. Такі сцени передають задум експозиції. Фото предмета - надане музеєм зображення; документальний кадр має автора, дату та ліцензію.

Документальні зображення

С. 17: NASA / GSFC / Arizona State University, «Lunokhod 2 Revisited», public domain. С. 44: Omar David Sandoval Sida, «Chernobyl New Safe Confinement», CC BY-SA 4.0.

С. 46-47: Bobbymetal (2019), Michal Bělka (2019, два кадри), Oleksandr Malyon (2021), Leshiy985 (2018), усі CC BY-SA 4.0. Посилання на оригінали - у реєстрі джерел.

С. 54-73: документи, фото, мистецькі та поштові предмети надані музеєм. Нові композиції вітрин - візуалізації за фото колекції. С. 48: Quintin Soloviev (2022), коні Пржевальського, CC BY 4.0; Joël van der Loo (2018), лисиця, CC BY-SA 4.0. С. 50: Chornobyl NPP, фото 14.02.2025, CC BY 4.0.

Зображення з відкритих джерел вписано у макет без зміни змісту; можливе кадрування. Тексти ліцензій: creativecommons.org/licenses/by/4.0/ та creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/.

Історичні та довідкові джерела

ЧАЕС: історія об’єкта «Укриття»; ЄБРР: Making Chornobyl safe та фільм про Арку; Чорнобильський біосферний заповідник; медіатека Суспільного, репортаж 1986 року; технічні матеріали про РБМК у UNT Digital Library. Повні посилання збережено в реєстрі джерел, що додається до каталогу.

Ми повеземо цю історію до вас.

На сторінці видно форму речі. Наживо - її розмір, матеріал і тишу між експонатами.

Мандрівна виставка зустрічатиметься з відвідувачами у різних містах і країнах. Новини, маршрут та мультимедійні історії - на сайті музею.

chornobylmemory.com.ua

Скануйте, щоб продовжити знайомство з експозицією.

ЧОРНОБИЛЬ / ПАМ’ЯТЬ

Речі лишаються.
Історії тривають.

Мандрівна музейна виставка

chornobylmemory.com.ua